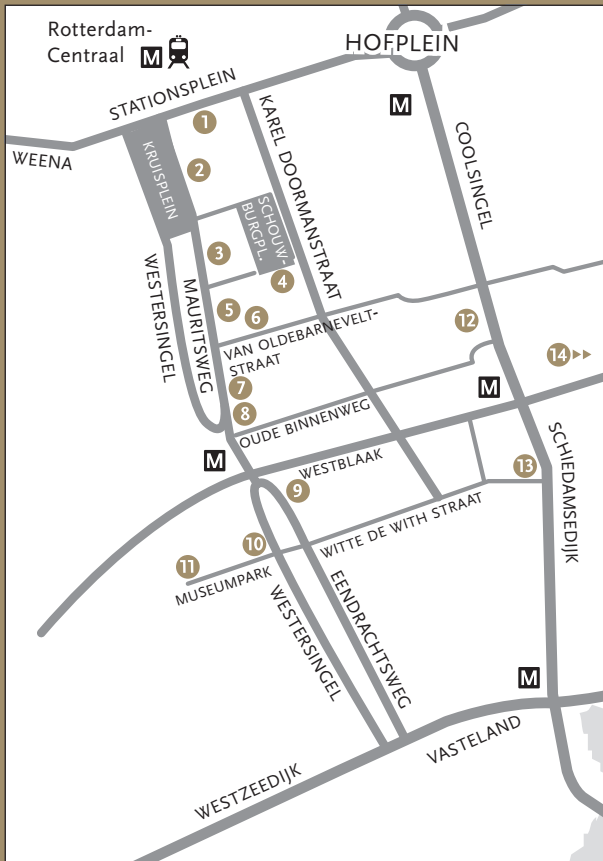

woord nacht

13 & 14 april 2018
programma

Beeld: Klaas Gubbels

1. Marriott Hotel, Weena 686
2. Codarts, Kruisplein 26
3. Pauluskerk, Mauritsweg 20
4. Theater Rotterdam, Schouwburgplein 25
5. De Unie, Mauritsweg 34-35
6. Nostra, Van Oldebarneveltstraat 127a
7. Kaapse Maria, Mauritsweg 52
8. Cokkie Snoei, Mauritsweg 55
9. Christian Ouwens, Eendrachtsweg 20
10. Arminius, Museumpark 3
11. Chabot Museum, Museumpark 11
12. Boekhandel Donner, Coolsingel 119
13. NL=US, Schilderstraat 5
14. Het Witte Huis (verzamelpunt: voorzijde Markthal, exacte locatie staat niet op de kaart)

BESTE BEZOEKER VAN WOORDNACHT,

Van harte welkom bij het jaarlijkse Rotterdamse festival rondom de actuele Nederlandstalige literatuur. In twee dagen presenteren alle mogelijke genres zich in Woordnacht: van poëzie en proza tot spoken word en graphic novel. Er vinden spannende debatten plaats, er is muziek, film, theater en er is de bijzondere opening door Adriaan van Dis. Hij spreekt op 13 april 2018 de tweede Anna Blamanlezing uit met als thema postkoloniale literatuur.

In deze veelheid en verscheidenheid ligt ook een beperking. U kunt niet alles zien en meemaken. U zult moeten kiezen. En dat is maar goed ook. Anna Blaman schreef: “Als mensen zich voor alles interesseren, interesseren zij zich eigenlijk nergens voor.”

Dit programmaboekje helpt u om keuzes te maken in het aanbod. U kunt kiezen voor de grote namen: van Arthur Japin tot Joke van Leeuwen, van Herman Brusselmans tot Ester Naomi Perquin. U kunt zich ook laten overrompelen door spitse Hekelverzen, uw intrek nemen in het Verhalenhotel, u kunt zich laten betoveren door de muziek van het AKOM Ensemble en Patty Trossel of een zintuiglijke ervaring opdoen bij Micha Hamel op de zevende etage van het Rotterdam Marriott Hotel.

Vanzelfsprekend hoop ik dat u na afloop van Woordnacht 2018 tevreden bent over de keuzes die u heeft gemaakt. Als dat zo is heeft het festival zijn doel bereikt en zult u ervaren hebben dat keuzes maken geen beperking is, maar een verrijking biedt. U heeft genoten van bijzondere verrassingen, grote of kleine ontdekkingen, nieuwe ideeën die u tot nadenken stemmen of een andere manier van kijken: van het scala aan mogelijkheden dat literatuur voor iedereen in petto heeft.

Namens het team van Woordnacht,

Hans Sibarani
Festivaldirecteur

	19:00	20:00	21:00	22:00	23:00
Arminius*) grote zaal	Anna Blaman- lezing	De nooit...	100 jaar Hella Haasse	Duo Merpati	Debat Andermans huid
Arminius bovenzaal		De nooit gepeilde diepte			
Galerie Christiaan Ouwens			Graphic novel	Postkoloniale literatuur	

*) gedurende de hele avond boekverkoop door BH v/h Van Gennep

ARMINIUS GROTE ZAAL

ANNA BLAMANLEZING

19:00 **ADRIAAN VAN DIS**

De Blamanlezing draagt bij aan het cultureel-maatschappelijke debat in het kader van Blamans humanistische gedachtegoed. Adriaan van Dis geeft zijn visie op literatuur en zelfreflectie in het kader van postkoloniaal debat in de aanloop naar 70 jaar onafhankelijkheid van Indonesië.

De Rotterdamse auteur **Anna Blaman** (1905-1960) geldt als literair icoon, cultureel en maatschappelijk geëngageerd boegbeeld, en (homo)seksuele voorvechter. Blaman zag het kunstenaarschap als opdracht en gaf in haar eigen lezingen uiting aan haar culturele, maatschappelijke en humanistische bespiegelingen. Haar gedachtegoed vormt een leidraad voor de lezing die haar naam draagt. Presentatie van de avond: **Özgür Canel**.

DE NOOIT GEPEILDE DIEPTE

20:15 **ANTOINE DE KOM**

20:25 **RADNA FABIAS**

Performances en gesprekken in het kader van de Nederlandse en Belgische postkoloniale literatuur en de betekenis daarvan anno 2018. Het Holland Festival stelde in 2017 dat de Nederlandse rol in de geschiedenis met Indonesië eenzijdig is beschreven. 'Er werd gepubliceerd over het structureel gewelddadige koloniale verleden. Nu moet een stap gezet voorbij zelfbeklag en boetedoening. Postkoloniaal debat houdt beide invalshoeken in.' Geldt dit in brede zin voor de relaties met alle voormalige koloniën? En welke posities nemen hedendaagse niet-westerse auteurs in ten aanzien van discussies die nu spelen in literatuur en samenleving? *De nooit gepeilde diepte* verwijst naar één van de slotregels uit Hella Haasse's debuutroman *Oeroeg*. Daarin zegt het Nederlandse hoofdpersonage over zijn Indonesische vriend Oeroeg: 'Ik kende hem zoals ik Telega Hiedeung kende – een spiegelende oppervlakte. De diepte peilde ik nooit.'

100 JAAR HELLA HAASE

20:45 **KESTER FRERIKS, ALEID TRUIJENS**

Als het over postkoloniale literatuur gaat, mag Hella Haasse (Batavia, 1918 - Amsterdam, 2011) niet ontbreken: 2018 is haar honderdste geboortejaar en het zeventigste verschijningsjaar van haar de-

buutroman *Oeroeg*. Haasse wordt gerekend tot de belangrijkste naoorlogse auteurs. Romans als *Oeroeg*, *Het woud der verwachting* (1949), *Een nieuwer testament* (1966), *Mevrouw Bentinck of onverenigbaarheid van karakter* (1978) en *Heren van de thee* (1992) behoren tot de klassiekers uit de Nederlandse literatuur. In 1983 ontving ze de P.C.Hooftprijs en vervolgens in 2004 de Prijs der Nederlandse Letteren. In dit herdenkingsjaar wordt haar betekenis op diverse momenten tegen het licht gehouden.

DUO MERPATI

21:45 **SINTA WULLUR**

Duo Merpati wordt gevormd door Sinta Wullur en pianist Monique Copper. Hun repertoire bestaat uit eigen composities en eigentijdse arrangementen van Indonesische traditionele liederen. Bijzonder zijn de liederencycli met Maleise pantoens als tekstbron waaronder door Hella Haasse vertaalde pantoens op muziek van Sinta Wullur.

DEBAT ANDERMANS HUID

22:20 **STEPHAN SANDERS, ADRIAAN VAN DIS, KARIN AMATMOEKIM, LEON HEUTS**

Velen zullen het onderschrijven: literatuur is een vrijplaats. In de praktijk blijkt het gevoeliger te liggen. Steeds vaker ontbranden er ethische discussies omtrent de vrijheid en mobiliteit van schrijvers. Wat mag in literatuur? Heb je als schrijver een vrijbrief om je te verplaatsen in personages van andere sekse, etniciteit, leeftijd of diersoort?

ARMINIUS BOVENZAAL

DE NOOIT GEPEILDE DIEPTE

20:15 **KARIN AMATMOEKIM, RAOUL DE JONG**

20:45 **KOEN PEETERS, RAOUL DE JONG**

Performances en gesprekken in het kader van de Nederlandse en Belgische postkoloniale literatuur en de betekenis daarvan anno 2018. Het Holland

Festival stelde in 2017 dat de Nederlandse rol in de geschiedenis met Indonesië eenzijdig is beschreven. 'Er werd gepubliceerd over het structureel geweldadige koloniale verleden. Nu moet een stap gezet worden voorbij zelfbeklag en boetedoening. Postkoloniaal debat houdt beide invalshoeken in.' Geldt dit in brede zin voor de relaties met alle voormalige koloniën? En welke posities nemen hedendaagse niet-westerse auteurs in ten aanzien van discussies die nu spelen in literatuur en samenleving?

GALERIE CHRISTIAAN OUWENS

GRAPHIC NOVEL: POSTKOLONIALE LITERATUUR

21:00 **ADRIAAN VAN DIS, PETER VAN DONGEN, CHRIS KEULEMANS**

Negen jaar werkte Peter van Dongen aan de verstripping van *Familieziek* van Adriaan van Dis. Toen was het goed. Van Dis & Van Dongen kijken met gespreksleider Chris Keulemans terug op de totstandkoming.

POSTKOLONIALE LITERATUUR

21:45 **MARION BLOEM, CHRIS KEULEMANS**

In een tijd waarin concepten van mono- en multiculturaliteit opnieuw gewogen worden, kijkt gespreksleider Chris Keulemans met Marion Bloem terug op haar ontwikkeling als Indische auteur. Als eerste van haar generatie maakte ze haar etnisch-culturele achtergrond tot kern van haar werk en werd ze een boegbeeld voor Indische jongeren. Sindsdien evolueerde ze als schrijver zonder zich te distantiëren van het thema waarmee haar naam gevestigd werd.

	13:00	14:00	15:00	16:00	17:00	18:00
Chabotmuseum	Lokroep (tijdens Slow Art Day)					
Galerie NL=US	Lokroep (tijdens expo Snow Goose)					
Het Witte Huis	Berichten uit Het Witte Huis		Berichten uit Het Witte Huis			
Boekhandel Donner		In gesprek				
Codarts		Blauwe muziek voor de grote...				
Pauluskerk (hal)				Microtheater		
De Unie						Vlaamse Nigella: eten met... *)

*) programma loopt door na 19:00

CHABOT MUSEUM

LOKROEP – tijdens slow art day, doorlopend te bekijken tot 17:00

13.00 MICHA HAMEL, DEMIAN ALBERS

De VR installaties van Micha Hamel en Demian Albers brengen taal en beeld binnen het digitale domein en gelden daarmee als de eerste literaire VR installaties ter wereld. Ze bieden een interdisciplinaire, intensieve, betekenisvolle ervaring aan de toeschouwer. *Zonder Handen* is het eerste Virtual Reality-project van Micha Hamel en Demian Albers. Zonder handen is een kort filosofisch gedicht, geschreven voor en over de virtuele wereld van de Oculus Rift. Een 3D-verhaal over het loslaten van lichaam en geest, over de betekenis van denken en voelen.

Tegelijkertijd worden in het Chabot Museum twee speciale schilderijen tentoongesteld in het kader van Slow Art Day. De expositie vormt geen onderdeel van Woordnacht maar kan tevens worden bezocht. De VR installatie van Micha Hamel en Demian Albers sluit hier op aan. Het concept is simpel: neem plaats voor de schilderijen en bekijk ze op een langzame en rustige wijze. Het betreft Rotterdam, Schiedamsedijk 14 V '40 (2005) van Raquel Maulwurf en Brand van Rotterdam (1940) van Henk Chabot.

GALERIE NL=US**LOKROEP**, doorlopend te bekijken tot 17:0013.00 **MICHA HAMEL, DEMIAN ALBERS**

De VR installaties van Micha Hamel en Demian Albers brengen taal en beeld binnen het digitale domein en gelden daarmee als de eerste literaire VR installaties ter wereld. Ze bieden een interdisciplinaire, intensieve, betekenisvolle ervaring aan de toeschouwer.

Lokroep is een multimediaal 360 graden Virtual Reality-gedicht, gemaakt voor de Oculus Rift. Een vrouwenstem onderwerpt de aandacht van de toeschouwer aan zijn eigen regime en sleurt deze mee een sensuele ervaring in die gaandeweg minder aangenaam uitpakt. Uiteindelijk is er een ontsnappen mogelijk: de echte werkelijkheid.

Tegelijkertijd loopt in Galerie NL=US de solo-expositie Snow Goose van Dre Wapenaar. De tentenexpositie vormt geen onderdeel van Woordnacht maar kan tevens worden bezocht. Het werk is het resultaat van een onderzoek naar de wijze waarop groepen en individuele mensen zich tot elkaar verhouden.

HET WITTE HUIS.**VERZAMELPUNT: VOORZIJDEN MARKTHAL****BERICHTEN UIT HET WITTE HUIS:
LITERAIRE STADSWANDELING**13.00 **LEIJNSE TOURS**15.30 **LEIJNSE TOURS**

Het Witte Huis (1898) staat bekend als de eerste Nederlandse wolkenkrabber. Het gebouw in art nouveau-stijl bleef gespaard tijdens het bombardement in 1940 en behoort tot de Top 100 van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Op het dak bevindt zich een uitkijkplatform met weids panorama.

Leijnse Stadstours en Woordnacht bieden de eerste veertig tickethouders die zich hiervoor aanmelden een literaire stadswandeling aan op zaterdagmiddag 14 april, inclusief een bezoek aan het Witte Huis. De tour start tweemaal, om 13.00 en om 15.30 en duurt anderhalf uur.

Anmelden kan door een mailtje te sturen naar info@leijnse-tours.com met als titel *Wandeling Woordnacht* of door te bellen naar 06 404 769 82. Verzamelpunt: voorzijde Markthal.

BOEKHANDEL DONNER**IN GESPREK**14.00 **ASTRID H. ROEMER EN MARCEL MÖRING**

Marcel Möring gaat het gesprek aan met Astrid H. Roemer: een gelegenheid om niet te missen, want Roemer is selectief als het gaat om optreden in het openbaar. Een gesprek over persoonlijke en literaire opvattingen, postkolonialisme en haar positie in de Nederlandse letteren.

CODARTS

BLAUWE MUZIEK VOOR DE GROTE REUZIN

14.00 **AKOM ENSEMBLE, PATTY TROSSÈL,
PETER HOLVOET HANSEN**

Drie componisten van het Rotterdamse AKOM ensemble en zangeres/componist Patty 'La Pat' Trossèl schreven muziek bij de magische poëzie van de Antwerpse dichter Peter Holvoet Hanssen. De gedichten zijn afkomstig uit zijn zojuist verschenen bundel *Gedichten voor de grote reuzin*. Ze lijken een voorbode van naderend onheil. De voorstelling wordt uitgevoerd door vijf musici van AKOM, Patty Trossèl en Peter Holvoet Hanssen.

Musici AKOM Ensemble

Federico Dalprà (fluit)
Iván Nogueira (cello)
Panos Gklistis (vleugel)

Componisten

Amund Røe
Miguel Ángel Santaella
Remi Inari

Patty Trossèl

Compositie, zang, vleugel

PAULUSKERK (HAL)

MICROTHEATER

15.00 **EBELE**

Microtheater

Het 'Microtheater' biedt plaats aan 1 persoon.

Het kleinst mogelijke publiek.

Een zeer intieme setting.

Het gordijn gaat dicht.

In de oude biechtstoel ben je in een andere wereld.

Ebele zingt een lied; speciaal voor jou.

Een lied over liefde, strijd en troost.

Herinnering, verlangen en hoop.

Verbaasd kom je even tot jezelf.

DE UNIE

**VLAAMSE NIGELLA: ETEN MET TV-KOK
DAGNY ROS ASMUNSDOTTIR**

18.00 **DAGNY ROS ASMUNSDOTTIR**

Bezoekers van Woordnacht kunnen in het heropende restaurant van De Unie genieten van een menu dat wordt samengesteld door de Vlaamse tv-kok Dagny Ros Asmundsdottir en ter plekke bereid wordt onder haar bezielende leiding. Dagny Ros signeert in De Unie bovendien haar nieuwe kookboek, geïnspireerd door de Vlaamse én IJslandse keuken. Geen reservering vooraf.

	19:00	20:00	21:00	22:00	23:00	24:00
De Unie	Vlaamse Nigella: eten met tv-kok Dagny Ros Asmundsdottir		Rotterdampodium: Rawterdam klinkt			After-party
Kaapse Maria	Talkshow		Talkshow			
Marriott Hotel (7e etage)	Performance					
Marriott Hotel (R etage)	Korte verhalen		Debutanten		In gesprek	In gesprek
Pauluskerk Kerkzaal	Voor- dracht	Perfor- mance	Muziek	Dit is de nachtpost	Dit is de nachtpost	Muziek
Pauluskerk (hal)	Microtheater					
Arminius*)	Het Grote Gelddebat		Het Literair Kwartet		Hugo Clausjaar: De onbekende Claus	
Arminius	Virtual reality: Zonder handen / Lokroep					
Galerie Cokkie Snoei	Documentaire en gesprek		Vriend & Vegter			Voor- première
Galerie Christian Ouwens	Voor- dracht	Documentaire	Sneak preview	Theatrale reading	Theatrale reading	
Nostra	Dubbelinterview		Dubbelinterview		Speciale gast	
Theater Rotterdam (Schouwburgplein)					Muziek	

*) gedurende de hele avond boekverkoop door BH v/h Van Genneep

DE UNIE

**VLAAMSE NIGELLA: ETEN MET TV-KOK
DAGNY ROS ASMUNSDOTTIR**18.00 **DAGNY ROS ASMUNSDOTTIR**

Bezoekers van Woordnacht kunnen in het heropende restaurant van De Unie genieten van een menu dat wordt samengesteld door de Vlaamse tv-kok Dagny Ros Asmundsdottir en ter plekke bereid wordt onder haar bezielende leiding. Dagny Ros signeert in De Unie bovendien haar nieuwe kookboek, geïnspireerd door de Vlaamse én IJslandse keuken. Geen reservering vooraf.

ROTTERDAMPDIUM: RAWTERDAM KLINTK

Wat is de ziel van Rotterdamse literatuur: recht voor z'n raap en met twee benen op de grond? Of mag de ziel ook zweven? Pim Wiersinga en Rob de Moes, makers van de Literaire Salon, zoeken naar antwoorden en spreken met schrijvers en dichters. Jana Beranová en Mark Boninsegna laten *Rawterdam* klinken.

Gehele programma:21.15 **ROB DE MOES**

Rob de Moes over de literaire salon en Rotterdamse literatuur

21.25 **LEEN STEEN**

Cultheld Leen Steen debuteert als en met Heet-hoofd. De grote Rotterdamse punkroman. "Ik kan er niks aan doen als je nooit hebt leren lezen"

21.50 **SANNEKE VAN HASSEL**

De koningin van het korte verhaal maakt...RO-MANS! De diepte in met Sanneke van Hassel

22.10 **HANSJE DE REUVER, JANA BERANOVÁ
EN MARK BONINSEGNA**

Rumoer op De Hef. Fotograaf Hansje de Reuver en wijlen Frans Vogel. Performances van Jana Beranová en Mark Boninsegna.

23.00 **RUUD DE BOER, JANA BERANOVÁ EN
MARC BONINSEGNA**

Meer stemmen, meer verschijningen. I.M. Rieneke Minderman.

23.55 **AFTERPARTY**

Muziek, borrelen en napraten: de nacht van Woordnacht 2018.

MUZIEK: MEISJE DAT HUILT (REPRISE)23.55 **SANDY STRUIJS, ERIK VAN DER KROFT**

Zangeres Sandy Struijs luidt de nacht in met een programma van Nederlandse muzikale klassiekers, op piano begeleid door Erik van der Kroft.

KAAPSE MARIA

TALKSHOW: HOLLANDSE LATTE20.00 **HANNAH VAN BINSBERGEN,
EMILY KOCKEN, ROOS VAN RIJSWIJK,
BERNARD WESSELING, SIMONE VAN HULST**

Simone van Hulst in gesprek met de voorhoede van de *Generatie Latte*: de nieuwe generatie Nederlandse schrijvers en dichters en hun opmars in het digitale tijdperk. Veel van hen zijn vrouw. Veel van hen timmeren hard aan de weg. Veel van hen zijn opvallend goed.

TALKSHOW: VLAAMSE LATTE21.45 **FIKRY EL AZZOUZI, ÖZCAN KARACA,
SIMONE VAN HULST**

Simone van Hulst in gesprek met twee spraakmakende jonge talenten uit Vlaanderen.

ROTTERDAM MARRIOTT HOTEL (7^E ETAGE)**PERFORMANCE: WIE IS ER DAN**19.30 **MICHA HAMEL**

Wie is er dan is een zeven minuten durende scène waarin de taal zelf het onderwerp is. Doordat kosmische thema's aan persoonlijke en triviale zaken worden verbonden komt de taal onder grote spanning te staan. Drie acteurs, te weten

Rosa van Leeuwen, Chiara Tissen en Yorick Heerkens, vertolken op speelse en dynamische wijze deze meerstemmige tekst die Micha Hamel speciaal schreef voor het festival.

ROTTERDAM MARRIOTT HOTEL (R^E ETAGE)

KORTE VERHALEN: HET VERHALENHOTEL

20.00 **SANNEKE VAN HASSEL, JAMAL OUARIACHI, ANNELIES VERBEKE, ROB VAN ESSEN**

Dit programma vindt traditioneel plaats in een bekend hotel. Sanneke van Hassel treedt op als ambassadeur van het korte verhaal: een in Nederland onderbelicht genre. Van Hassel zoekt naar een aanstekelijke combinatie van collega's die korte verhalen schrijven en ten gehore brengen.

DEBUTANTEN

21.10 **ARTHUR JAPIN, DAAN DOESBORCH, PEGGY VERZETT**

Debutanten vormt een terugkerend programma-onderdeel van Festival Woordnacht. Een gevestigde auteur buigt zich over de tekst in wording van een nieuwe schrijver of dichter. En vertelt over zijn eigen debuut. Hoe kwam zijn eerste boek tot stand? Hoe woog hij adviezen en kritiek van anderen: tijdens zijn schrijfproces en nadat het boek verscheen? En welke suggesties heeft de debutant van toen voor de auteur in spe op basis van diens manuscript?

Arthur Japin is de gevestigde auteur. Daan Doesborch werkt aan zijn debuutroman. Peggy Verzett

bevraagt hen over droom en daad, hoopvolle toekomst en magisch verleden, en over het historische element in hun werk.

IN GESPREK: EDEN

22.30 **MARCEL MÖRING, FRANK VAN DIJL**

Frank van Dijn spreekt met Marcel Möring over *Eden* (2017): De roman die eeuwen omspant en het slotstuk vormt van Mörings Dante-trilogie. Over de kracht van verhalen, over het thema van de wandelende jood en over de vraag waarheen het schrijverschap van Möring voert nu hij zijn trilogie na jaren heeft voltooid.

IN GESPREK: HET DIENSTMEISJE VAN DEGRELLE

23.00 **SIMONE KORKUS, FRANK VAN DIJL**

In *Het dienstmeisje van Degrelle* beschrijft Simone Korkus hoe de joodse Hannah Nadel de Tweede Wereldoorlog overleeft in de woning van Madeleine Degrelle: zuster van de Belgische collaborateur Leon Degrelle. Ze sprak zowel met de Degrelles als Hannah Nadel, die overleed op de dag dat Korkus haar manuscript indiende. Een historische reconstructie van een ongekende geschiedenis die leest als een roman en kanttekeningen plaatst bij de absolute scheidslijn tussen goed en fout.

PAULUSKERK (KERKZAAL)

VOORDRACHT

19.30 **ESTER NAOMI PERQUIN**

Dichter des Vaderlands Ester Naomi Perquin opent het avondvullende programma in de Pauluskerk rondom spoken word, literaire performance en engagement.

PEFORMANCE: HEKELVERS

19.45 ALEXIS DE ROODE, DANIËL DEE EN BENNE VAN DER VELDE

Volgens dichters Alexis de Roode, Daniël Dee en Benne van der Velde schreeuwt deze tijd om hekeldichten: het genre dat met Vondel groot werd 'in een tijd dat dictatuur normaal was'. Na hun bloemlezing van dit genre in 2016 volgde een programma waarin oude en actuele hekeldichten met hekelsamples van DeeJay Eclectic verweven worden: een hekeshow die evengoed shockeert als aan het lachen brengt en zal reageren op de meest recente ontwikkelingen.

MUZIEK: WAAR DE WERELD EINDIGT

20.20 DE HARDE LIEFDE

De Harde Liefde bestaat uit voorman **Ewoud Kieft** (zang), **Thomas Geijtenbeek** (bas), **Bart Schoones** (gitaar) en **Zoli Soos** (drums). In 2017 verscheen met *Waar de wereld eindigt* hun eerste EP: folk- en indiepop met stevige grooves en poëtische teksten. Als schrijver en historicus werd Ewoud Kieft het afgelopen jaar bekend door *Het verboden boek*, een veelbesproken analyse van Mein Kampf.

DIT IS DE NACHTPOST

21.00 VASTE PAULUSKERKBEZOEKERS

Vaste bezoekers van de Pauluskerk nemen deel aan een open podium met bijdragen van eigen

hand waarin zij reflecteren op de tijdgeest. Het programma gaat vooraf aan het optreden van acht professionele performers.

DIT IS DE NACHTPOST

21.30 MARK BONINSEGNA, BABS GONS, BERNARD WESSELING, JUSTIN SAMGAR, TOMMY VENTEVOGEL, NAOMI VELDWIJK, MARTIJN NELEN, IKE KRIJNEN

Acht spoken wordartiesten richten zich in een estafette tot de *ander* met een brieftekst over de tijdgeest, voorbij het strikte individualisme dat spoken word vaak kenmerkt. Artistiek uitgangspunt vormt het gedicht dat W.H. Auden schreef voor een documentaire die de dynamiek toonde van de moderne Britse posterijen, *This is the nightmail*. Ruim 80 jaar later klinkt dit gedicht als een rap en spoken word avant la lettre en tevens gedateerd: wie krijgt nog brieven en wat is nog urgent genoeg om te willen delen? De performers brengen een eigen tekst van tenminste dezelfde lengte als het gedicht van W.H. Auden.

MUZIEK & SPOKEN WORD: JACKIE

22.20 JUSTIN SAMGAR: JACKIE

Justin Samgar voerde in 2012 een performance uit over krijgerschap op de soundtrack van *Mishima* (Philip Glass, 1985). Zijn performance op de soundtrack van *Jackie* (Mica Levi, 2017) over Jacqueline Kennedy als vrouwelijke tegenhanger van Mishima verwijst hier naar. Er zijn overeenkomsten en verschillen: de muziek valt hier niet ritmisch samen maar werkt hier tegen de performance in.

PAULUSKERK (HAL)

MICROTHEATER

19.30 **EBELE**

Het 'Microtheater' biedt plaats aan 1 persoon.
Het kleinst mogelijke publiek.
Een zeer intieme setting.
Het gordijn gaat dicht.
In de oude biechtstoel ben je in een andere wereld.
Ebele zingt een lied; speciaal voor jou.
Een lied over liefde, strijd en troost.
Herinnering, verlangen en hoop.
Verbaasd kom je even tot jezelf.

ARMINIUS

**VIRTUAL REALITY: ZONDER HANDEN/
 LOKROEP**, doorlopend te bezichtigen
19.00 **MICHA HAMEL, DEMIAN ALBERS**

De VR installaties van Micha Hamel en Demian Albers brengen taal en beeld binnen het digitale domein en gelden daarmee als de eerste literaire VR installaties ter wereld. Ze bieden een interdisciplinaire, intensieve, betekenisvolle ervaring aan de toeschouwer.

Zonder Hands is het eerste Virtual Reality-project van Micha Hamel en Demian Albers. *Zonder handen* is een kort filosofisch gedicht, geschreven voor en over de virtuele wereld van de Oculus Rift. Een 3D-verhaal over het loslaten van lichaam en geest, over de betekenis van denken en voelen.

Lokroep is een multimediaal 360 graden Virtual Reality-gedicht, gemaakt voor de Oculus Rift. Een vrouwenstem onderwerpt de aandacht van de toeschouwer aan zijn eigen regime en sleurt deze mee een sensuele ervaring in die gaandeweg minder aangenaam uitpakt. Uiteindelijk is er een ontsnappen mogelijk: de echte werkelijkheid.

HET GROTE GELDDEBAT

19.30 **KLUUN, RUDY VAN SCHOONBEEK, ERIK JAN HARMSSEN, ARIANNE BAGGERMAN. GESPREKSLEIDER: GEERT MAARSE**

Geld lijkt een taboe in het literaire landschap. We hebben het er het liefst zo min mogelijk over. Dat is een vreemd verschijnsel aangezien de meeste schrijvers (laat staan dichters) onmogelijk kunnen leven van hun boeken: inmiddels heeft de trend een dieptepunt bereikt. Hoe komt dit? Wat zegt het over de waardering voor literatuur? Wat betekent het voor de keuzes van auteurs en uitgevers?

HET LITERAIR KWARTET

20.40 **ERIK JAN HARMENS, HERMAN BRUSSELMANS, MARJA PRUIS EN CHRISTIAN WEIJTS**

Tijdens Het Literair Kwartet bespreken vier bekende auteurs o.l.v. Christiaan Weijts nieuwe ontwikkelingen in de Nederlandstalige letteren aan de hand van recent uitgekomen boeken en gebeurtenissen die exclusief, spraakmakend of scandaleus zijn.

HUGO CLAUSJAAR: DE ONBEKENDE CLAUS – LITERAIR TIJDSCHRIFT ZACHT LAWIJD
21.50 **JOHAN VANHECKE, EVELIEN VERSCHUEREN, MARIA HEIDEN**

2018 is het Vlaamse Hugo Clausjaar. Woordnacht presenteert de speciale uitgave Omtrent Claus van literair tijdschrift Zacht Lawijd. Kenners Johan Vanhecke en Evelien Verschueren spreken met Maria Heiden, gaan in op de totstandkoming van de editie en op opmerkelijke aspecten van de grootste naoorlogse Vlaamse auteur, die zijn geheimen zei mee te zullen nemen in zijn graf.

MUZIEK: MEISJE DAT HUILT

23.20 **SANDY STRUIJS, ERIK VAN DER KROFT**

Zangeres Sandy Struijs luidt de nacht in met een programma van Nederlandse muzikale klassiekers, op piano begeleid door Erik van der Kroft.

GALERIE COKKIE SNOEI

DOCUMENTAIRE EN GESPREK: EEN WERELD TUSSEN TWEE OREN (2017, HEDDY HONIGMANN, 55 MIN.)19.30 **CHRISTIAAN VAN SCHERMBEEK, JOKE VAN LEEUWEN**

Een wereld tussen twee oren van Heddy Honigmann toont de veelzijdigheid van auteur, performer en tekenaar Joke van Leeuwen en tast haar behoedzame persoonlijkheid af. Nagesprek met cineast Christian van Schermbeek.

VRIEND & VEGTER21.00 **ANNE VEGTER, JOKE VAN LEEUWEN, MARTIJN DEN OUDEN, GERDA DENDOOVEN, CHRISTIAAN VAN SCHERMBEEK**

Dichter en schrijver Anne Vegter illustreerde eerder haar eigen werk. In een avondvullend programma ontvangt ze collega-auteurs op het snijvlak van poëzie en beeldende kunst. Hoe verbinden ze taal en beeld? Door wie en wat worden zij geïnspireerd? Hoe kijken ze naar elkaars werk? Tekenaar en schrijver Gerda Dendooven illustreert ter plekke.

VRIEND & VEGTER: LA PAT21.45 **LA PAT (PATTY TROSSÈL)**

La Pat (Patty Trossèl) performt liederen van haar recent verschenen CD *The little toilings of the honeybee*. Muziek op basis van gedichten van John Clare (1793-1864).

VOORPREMIÈRE: BLOKKEN VAN BORDEWIJK VICTOR HACHMANG, ROBERT VAN DER KROFT

Striptekenaar Robert van der Kroft gaat met Victor Hachmang in gesprek en toont beelden uit *Blokken*.

Blokken (1931) is de eerste roman van F. Bordewijk (1884-1965), die vanwege het dystopische karakter vaak geschaard wordt onder klassiekers als *Brave New World*, *Wij* en *1984*. Ook in *Blokken* onderdrukt een totalitair systeem meedogenloos elke vorm van individualisme: 'Het individu had slechts één belang voor de Staat, zijn staatsgevaarlijkheid. Dan zag de staat in hem een mens.' *Blokken* plaatst vooral kanttekeningen bij abstract en formalistisch denken en biedt geen pasklaar oordeel aan de lezer. De nachtmerrieachtige droombeelden van *Blokken* zijn nu voor het eerst verbeeld door Viktor Hachmang in deze gelijknamige *graphic novel*.

GALERIE CHRISTIAN OUWENS

DE TERE BLOEMEN VAN HET VERSTAND20.00 **MYRTE LEFFRING, GEMMA PLUM**

Voordracht door dichter Myrte Leffring uit *De tere bloemen van het verstand*. Haar verstripte gedichten door illustrator Gemma Plum worden gelijktijdig vertoond. De exclusieve zeefdruk met de illustraties en gedichten is genummerd en te koop (NB: beperkte oplage).

DOCUMENTAIRE: DICK IS BOOS (HANS POLAK, 2014, 54. MIN.)20.15 **DICK MATENA**

Dick is boos van Hans Polak toont Dick Matena als heftig, somber, conflictueus en goed 'in het maken van vijanden' maar ook als maker die zijn vak beschouwt als de beoefening van kunst. Onno Blom spreekt na afloop met Nederlands meest befaamde striptekenaar.

SNEAK PREVIEW GRAPHIC NOVEL DICK MATENA & A.F.TH.VAN DER HEIJDEN –**21.15 DICK MATENA, ONNO BLOM**

Tekenaar Dick Matena construeerde met fragmenten uit *Het schervengericht* van A.F.Th. van der Heijden een nieuw, beklemmend stripalbum in samenwerking met de schrijver. Het beeldverhaal verschijnt bij Uitgeverij Christian Ouwens en wordt in Woordnacht voor het eerst gepresenteerd. Een gitzwart verhaal in prachtige kleuren. Waar gebeurt, maar verteld vanuit een onverwacht perspectief. Onno Blom gaat op in op de beeldroman en op de samenwerking tussen Matena en Van der Heijden.

THEATRALE READING: DE EENZAAMSTE TWINTIG MINUTEN IN DE GESCHIEDENIS VAN DE MENSHEID**22.00 HOND&WOLF****22.45 HOND&WOLF**

Tekenaar Dick Matena construeerde met fragmenten uit *Het schervengericht* van A.F.Th. een nieuw, beklemmend stripalbum. Een gitzwart verhaal in prachtige kleuren. Waar gebeurt, maar verteld vanuit een onverwacht perspectief. Het beeldverhaal verschijnt bij Uitgeverij Christian Ouwens en wordt theateraal en muzikaal gepresenteerd door het Rotterdamse gezelschap Hond&Wolf. Een voorstelling, gebaseerd op een strip, gebaseerd op een boek.

Wat gebeurde er in de nacht van 8 op 9 augustus 1969 met de kleine Paul P.? De eenzaamste twintig minuten in de geschiedenis van de mensheid... Hond&Wolf speelt met het script in de hand en de muziekinstrumenten in de aanslag. Met Femke Bouma, Elma Plaisier, Don van Dijke, Andries de Roode, Pim van Alten, Jeroen S. Rozen-daal en Fred van der Hilst.

NOSTRA**DUBBELINTERVIEW****20.30 ANNE-FLEUR VAN DER HEIDEN, MICHELLE VAN DIJK**

Literaire talkshow van RTV Rijnmondpresentator Alek Dabrowski. Eerste van twee dubbelinterviews met opvallende debutanten over succes, kritiek, ernst, humor en verwachtingen.

DUBBELINTERVIEW**21.45 MARIEKE LUCAS RIJNEVELD, GERJON GIJSBERS**

Literaire talkshow van RTV Rijnmondpresentator Alek Dabrowski. Eerste van twee dubbelinterviews met opvallende debutanten over succes, kritiek, ernst, humor en verwachtingen.

SPECIALE GAST**23.00 HERMAN BRUSSELMANS**

Alek Dabrowski ontvangt Herman Brusselmans als *special guest*.

THEATER ROTTERDAM (SCHOUWBURGFOYER)**BLAUWE MUZIEK VOOR DE GROTE REUZIN (REPRISE)****22.30 AKOM ENSEMBLE, PATTY TROSSÈL, PETER HOLVOET HANSSEN**

Drie componisten van het Rotterdamse AKOM ensemble en zangeres/componist Patty 'La Pat' Trossèl schreven muziek bij de magische poëzie van de Antwerpse dichter Peter Holvoet Hanssen. De gedichten zijn afkomstig uit zijn zojuist verschenen bundel *Gedichten voor de grote reuzin*. Ze lijken een voorbode van naderend onheil. De voorstelling wordt uitgevoerd door vijf musici van AKOM, Patty Trossèl en Peter Holvoet Hanssen.

Het AKOM Ensemble (artistieke leiding: Meriç Artaç) werd in 2013 opgericht door Jan Kuhr onder auspiciën van de Rotterdamse muziekkopleiding Codarts. Het ensemble realiseert samenwerkingen tussen hedendaagse klassieke componisten, musici en choreografen, participeert in lokale en landelijke projecten en groeide binnen enkele jaren toe naar een verzelfstandigde status.

Demian Albers (1983) is animator bij studio APVIS. Begonnen als tekenaar heeft hij gaandeweg zijn vaardigheden uitgebreid met 3d game development en grootschalige video-mapping projecten. Hij verlegt technische grenzen voor het vertellen van verhalen.

Karin Amatmoekrim (1976) vestigde haar naam met *Het gym* (2011) over een Surinaamse tiener op een school met Nederlandse leerlingen. Haar culturele achtergrond vormt een thema in haar meeste romans, eerder in *Wanneer wij samen zijn* (2006), evenals in *De man van veel* (2013) over de Surinaamse verzetsheld Anton de Kom en in haar laatste boek *Tenzij de vader* (2016).

Dagny Ros Asmundsdottir (1972) is een IJslands-Belgische televisiekok. Ze kwam naar België om economie te studeren maar opende al snel een traiteurzaak in Antwerpen. Op de culinaire zender Njam presenteert ze onder meer het ontbijtprogramma *Toasted*. Ze was te zien in programma's als *Masterchef* en *De Perfecte Keuken*. Haar kookboeken bouwen voort op Scandinavische tradities met ingrediënten uit de hele wereld en IJslandse gezelligheid.

Arianne Baggerman (1959) bekleedt de Tiele leerstoel Geschiedenis van boekhandel en en uitgeverij aan de UvA en doceert cultuurgeschiedenis aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ze publiceerde tal van internationale en Nederlandstalige artikelen en boeken over de geschiedenis van uitgeverij en boekhandel maar ook over broodschrijvers, leesgedrag, dagboekschrijven en de autobiografie.

Jana Beranová (1932) is een Tsjechisch-Nederlandse dichter. Tevens kreeg ze naam als vertaler van Milan Kundera en Tsjechische dichters. Ze staat bekend om haar engagement. Ze was actief betrokken in de schrijversorganisatie International PEN en dichtte voor Amnesty de befaamde regels Als niemand luistert naar niemand vallen er doden in plaats van woorden. In 2010 verscheen met Werkboek een bloemlezing uit haar poëzie.

Marion Bloem (1952) is schrijver, regisseur, cineast en beeldend kunstenaar. Haar roman *Geen gewoon Indisch meisje* (1983) betekende haar doorbraak en maakte haar tot de stem

van de tweede Indische generatie. Indische roots en etniciteit vormen een hoofdthema in haar boeken en films zoals *Vaders van betekenis* (1989), *Ver van familie* (1998) en *Een meisje van honderd* (2012).

Onno Blom (1969) is journalist en literair criticus. Geruime tijd was hij redacteur bij Trouw. Tevens was hij adjunct-directeur van De Bezige Bij. Hij is de officiële biograaf van Jan Wolkers. *Het litteken van de dood*, zijn langverwachte Wolkers-biografie, verscheen op 19 oktober 2017, de tiende sterfdag van de schrijver. Momenteel werkt hij aan een biografie over Rembrandt die in 2019 zal verschijnen.

Ruud de Boer (1970) presenteert dagelijks tussen 16.00 uur en 19.00 uur het programma Rijnmond nu op Radio Rijnmond. In het programma ontvangt hij onder andere lokale verslaggevers, correspondenten uit de hele wereld en bijzondere gasten onder wie maandelijks burgemeester Aboutaleb van Rotterdam.

Mark Boninsegna (1976) presenteert het avondprogramma in de Pauluskerk. Als Nederlands- en Engelstalige dichter verkent hij de taal van de straat. Als zanger trad hij op met rock/metalbands als Zodiac Zoo, Access Denied en Four 4 The Road. Hij initieerde de bundel *Wij dragen Rotterdam* (2014) met werk van nieuwe Rotterdamse dichters.

Herman Brusselmans (1957) publiceerde met zijn autobiografie *Hij schreef te weinig boeken* (2017) zijn vijfenzeventigste boek. Wat hierin werkelijkheid is en wat fictief is mag de lezer zelf bepalen. Intussen verscheen van deze schrijver, dichter en columnist alweer het zesenzeventigste boek: *Feest bij de familie Van de Velde*. Brusselmans wordt zowel verguisd als bewierookt om de vermeende eentonigheid, provocaties en platvloersheid waarmee hij in de Vlaamse letteren een onmiskenbaar eigen stem laat horen.

Özgür Canel (1974) is journalist en scenarist. Ze werkte als verslaggever, regisseur, presentator en (eind)redacteur bij diverse RTV-media o.m. Talpa, IDFA, NTR, NPO en MTNL. Op dit moment ontwikkelt ze een documentaire voor de EO.

Alek Dabrowski (1965) is recensent en blogger. Hij werkt daarnaast voor diverse bibliotheken en heeft een boekenrubriek op radio Rijnmond.

Daniël Dee (1975) is dichter, schrijver en bloemlezer. Vanaf zijn officiële poëziedebuut *3D* (2002) publiceerde hij zeven bundels. In 2012 volgde zijn eerste verhalenbundel *Vrouwen en ik eerst*. Tot zijn bloemlezingen behoren o.m. *Kutgedichten* (2004), *Meesterwerk* (2009) en *Tekst/figuur* (2013).

Deejay Eclectic (1984) is Mazal van Arend, deejay, muzikaal ondernemer en thans Nederlands enige expert in hekelsamples.

Michelle van Dijk (1981) is schrijver en performer en was in 2000 de eerste winnaar van *Write Now!*, de grootste schrijfwedstrijd voor jongeren. Zeventien jaar later verscheen haar eerste roman, *Darko's lessen*, een coming-of-age roman rondom een jonge Serviër in Nederland.

Frank van Dijk (1953) is journalist en recensent. Hij schreef o.m. voor *Het Vrije Volk*, *AD* en *De Tijd* en is als culinair recensent verbonden aan NRC. In 2013 was hij medeoprichter van *De Buik van Rotterdam* en tevens hoofdredacteur naast Wim de Jong. Samen schreven ze de culinaire gids *Heerlijk Rotterdam* (2015) en het *Stadskookboek Rotterdam* (2015).

Adriaan van Dis (1946) vestigde in 1983 een dubbele reputatie met zijn novelle *Nathan Sid* en zijn boekenprogramma *Hier is...Adriaan van Dis*. Tot zijn oeuvre (in 2015 bekroond met de Constantijn Huygensprijs) behoren o.m. zijn veelgeprezen reisliteratuur en Indische romans. *Familieziek* (2002) werd in 2017 bewerkt tot beeldroman. Voor zijn moederboek *Ik kom terug* ontving hij in 2015 de Libris Literatuurprijs. Hij geeft regelmatig blijk van een kritische maatschappelijke visie.

Daan Doesborgh (1988) is schrijver en presentator. Hij is redacteur van *Tirade* en oud-redacteur van *Propria Cures*. In 2010 werd hij Nederlands Kampioen Poetry Slam. In samenwerking met SLAA en Vrij Nederland maakt hij de maandelijkse Poëziepodcast. Zijn debuutroman verschijnt volgend jaar bij uitgeverij Van Oorschot.

Peter van Dongen (1966) is een prominente striptekenaar. In 2018 ontving hij de Stripschapprijs, de belangrijkste Nederlandse oevreprijs voor striptekenaars. *Rampokan* (1998/2004), een tweeluik gesitueerd in Nederlands-Indië voorafgaand aan de politionele acties, werd door de jury omschreven als een monument. Veel lof oogstte ook zijn verstripping (2017) van *Familieziek* van Adriaan van Dis.

Ebele (Ebele Wijbenga, 1970) is een Friese troubadour. Hij schrijft eigen nummers en vertolkt ook werk van anderen, zoals in zijn programma *Altyd Underweis* rondom Stef Bos. Momenteel treedt hij op met het Microtheater: zingend voor één persoon die plaatsneemt in zijn Belgische biechtstoel.

Rob van Essen (1963) is schrijver van romans en verhalen en recensent van NRC. Hij publiceerde zes romans waaronder *Visser* (2009), genomineerd voor de Libris Literatuur Prijs. Zijn beheersing van het korte verhaal maakt hem tot een van de meest gewaardeerde auteurs in dit genre. In 2015 werd hij de eerste winnaar van de J.M.A. Biesheuvelprijs voor zijn bundel *Hier wonen ook mensen*.

Radna Fabias (1983) is geboren op de Nederlandse Antillen. Ze studeerde aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Eerder won ze de poëzieprijs van de stad Oostende, in februari verscheen haar debuutbundel *Habitus* bij De Arbeiderspers.

Paul van der Gaag (1958) is programmamaker en presentator. Sinds geruime tijd is hij presentator en eindredacteur van het VPRO-radioprogramma OVT dat inzoomt op historische achtergronden van o.m. actualiteit, kunst en cultuur. Hij was tevens werkzaam als verslaggever en redacteur bij VARA en IKON.

Gerjon Gijsbers (1983) schetste in zijn chapbook *Aan gort* (2014) in drie verhalen een eerste beeld van Luctor, een dwaalende ziel op zoek naar werk, liefde en de zin van het leven 'maar in eerste instantie naar een douchegordijn'. In 2017 volgde de complete vertelling *Scheuren in het canvas*.

Babs Gons (1971) is schrijver, performer, theatermaker en docent creatief schrijven. In 1999 initieerde ze het maandelijkse schrijfpodium Palabras in Paradiso. Tot voor kort was ze artistiek leider van Poetry Circle Nowhere, een collectief van jonge schrijftalenten en performers.

Viktor Hachmang (1988) is illustrator en striptekenaar. Werk van hem bevindt zich in de collectie van het Stedelijk Museum en verscheen o.a. in de *New York Times* en *Die Zeit*. Hij tekent o.m. voor Kenzo, Lacoste en Diesel. Als experimenteel stiptekenaar debuteerde hij met *Book of Void* (2016). Zijn verstripping van *Blokken* van Bordewijk verschijnt op 17 april.

Micha Hamel (1970) is componist, dichter en dirigent. Zijn werk is uitgevoerd door vrijwel alle belangrijke gezelschappen. Exemplarisch voor zijn vernieuwingsdrang en veelzijdigheid zijn o.m. de tragische operette *Snowwhite* (2008) en *The Red Kimono* (2012) naar een schilderij van Breitner. Hij schreef teksten bij de 3D-presentaties *Lokroep* en *Zonder handen*. Zijn poëzie werd meermalen bekroond. Zijn laatste bundel *Toen het moest* (2017) omvat een collage van uiteenlopende teksten.

Erik Jan Harmens (1970) publiceerde vier dichtbundels. Zijn roman *Hallo muur* (2015) werd Boek van de Maand bij *De Wereld Draait Door* en kreeg uitzinnige reacties. In 2017 verscheen *Pauwl*, een geestige en menselijke roman over een autist. Zaterdag schrijft hij over een bestaan zonder roes en verdoving in dagblad *Trouw*.

Sanneke van Hassel (1971), begonnen als dramaturg bij 't Barre Land, groeide uit tot auteur van veelgeprezen korte verhalen. Ze geldt als ambassadeur van dit in Nederland ondergewaardeerd genre maar schreef intussen ook romans: *Nest*

(2010) en *Stille grond* (2017), over de angst voor het onbekende. In 2014 ontving ze de driejaarlijkse Anna Blamanprijs voor haar volledige oeuvre.

Anne-Fleur van der Heiden (1987) is schrijver, dichter en redacteur van *De Optimist*. Begin 2018 debuteerde ze met de coming of ageroman *Klaproos* over een jonge vrouw die terugkeert naar haar drugsverslaafde ouders. Al in januari verscheen de tweede druk.

Maria Heiden (1944) is schrijver en interviewer. Zij was boekhandelaar en had tientallen jaren een boekenrubriek op de radio. Met Fred van der Hilst presenteerde ze lange tijd de *Floorshow* in het Rotterdamse schouwburgcafé Floor.

Leon Heuts (1969), gespreksleider, is hoofdredacteur van *Filosofie Magazine* en filosofiedocent. Hij verdiept zich bij voorkeur in politieke en maatschappelijke thema's en het versimpelen van de werkelijkheid door media, technologie en ideologie. Met Herman de Regt publiceerde hij de *Filosofie Twittercanon* (2012).

Peter Holvoet-Hanssen (1960) debuteerde in 1998 met *Dwangbuis van Houdini* en groeide uit tot een van de meest autonome Vlaamse dichters. In 2016 en 2018 verschenen met *Gedichten voor de kleine reus* en *Blauwboek. Gedichten voor de grote reuzin* twee delen van een magisch drieluik dat naderend onheil signaleert. Met Brecht Evans maakte hij *De Wereldkaart van de Poëzie* (2017).

Hond&Wolf is een Rotterdams muziektheatercollectief dat zich toelegt op literair-muzikale readings – een vorm die het midden houdt tussen lezen, spelen en hoorspel –, zowel van klassieke stukken zoals *Onder het melkwoud* en *De twaalf gezworenen als* van minder bekende naoorlogse Nederlandse teksten waaronder *Commissaris Fennedy* (Reve, 1962) en *De Babel* (Wolkers, 1963).

Arthur Japin (1956) behoort tot de meest succesvolle Nederlandse schrijvers. Met zijn roman *De zwarte met het witte hart* (1997) brak hij door naar het grote publiek. De bestseller werd in vele vertalingen uitgebracht en in 2007 bewerkt tot opera. Andere boeken, vaak met een historisch thema, waren eveneens zeer succesvol waaronder romans over Nijinski (*Vaslav*, 2010) en Tsjajkovski (*Kolja*, 2017). Voor de roman *Een schitterend gebrek* ontving hij in 2004 de Libris Literatuur Prijs.

Raoul de Jong (1984) is schrijver van speelse en lichtvoetige romans zoals *Het leven is verschrikkelijk* (2005), *Stinknegers* (2006) en *De grootsheid van het al* (2013), een verslag van zijn voetreis naar Marseille. Voorjaar 2018 verscheen zijn nieuwe publicatie *Dagboek van een puber*.

Chris Keulemans (1960) richtte in 1984 in Amsterdam boekhandel en cultuurpodium *Perdu* op. Hij was medeoprichter van *Press Now* en de *Tolhuistuin* – een *wereldplek in Amsterdam-Noord* –, programmamaker en directeur van *De Balie* (1995-1999). Hij schrijft fictie, non-fictie en artikelen over kunst, engagement, oorlog en migratie, en is een bekende en veelgevraagde gespreksleider.

Kluun (Raymond van de Klundert, 1964) beleefde met *Komt een vrouw bij de dokter* (2003) het meest verkochte Nederlandse debuut ooit: tot nu toe 1, 2 miljoen exemplaren. De roman werd verfilmd (2009) en in ruim 30 talen vertaald. Recensenten sabelden het boek eendrachtig neer, maar oordeelden verschillend over latere romans. Extra publiciteit leverden Kluuns uiteenlopende ludieke acties. Eventuals zijn visies op de toekomst van het boekenvak en verplichte literatuur in het onderwijs.

Antoine de Kom (1956) is dichter en forensisch psychiater. Vanaf zijn debuut *Tropen* (1991) publiceerde hij zes bundels. Een hoogtepunt in zijn contrastrijke dichterlijke oeuvre vormt *Ritmisch zonder string* dat in 2014 bekroond werd met de prestigieuze VSB Poëzieprijs. Hij is een kleinzoon van de Surinaamse verzetsman Anton de Kom.

Simone Korkus (1956) woont en werkt (sinds 2001) in Israël. Ze schrijft onder meer voor *Vrij Nederland*, *Opzij*, *De Standaard*, *Sunday Times* en *Ha'aretz*. Ze won de internationale persprijs van de Verenigde Naties voor de beste reportage uit het Midden-Oosten uit 2006. Najaar 2017 verscheen *Het dienstmeisje van Degrelle*.

Ike Krijnen (1984) is dichter en performer. Hij noemt zich ook wel plaatjestolk of filmer van woorden. Met zijn gedichten hoopt hij werelden te ontdekken die hij zelf en zijn lezers nog niet kennen.

Erik van der Kroft (1961) is pianist, componist en arrangeur. Hij beweegt zich binnen een breed spectrum van klassiek tot hedendaagse R & B, soul en funk, componeert filmmuziek en werkte in verschillende hoedanigheden mee aan diverse culturele projecten.

Robert van der Kroft (1952) tekent de strips *Sjors en Sjimmie* vanaf 1975) en *Claire* (vanaf 1988). Als lid van het cartoonistentrio *Wiroja* ontving hij in 1995 de Stripschapprijs en voor zijn activiteiten voor het tijdschrift *Zone 5300* in datzelfde jaar de Stripschappenning. Hij is een drijvende kracht achter het Rotterdamse *Cross Comix Festival*.

Myrte Leffring (1973) is dichter en redacteur van *Awater*. In 2015 verscheen haar debuutbundel *Om je schouders hang ik*

de nachten. In haar tweede bundel *De tere bloemen van het verstand* (2017) is sprake van een thematische samenhang, die associaties oproept met onthechting en verval.

Leijnse Stadstours is een initiatief van Anneleyn Leijnse, historica, stadsgids en dochter van de Rotterdamse schrijver Leyn Leijnse.

Geert Maarse (1984) is debat- en gespreksleider, programmamaker en wetenschapsjournalist. Als interviewer beweegt hij zich moeiteloos binnen een breed en veelzijdig spectrum. Hij is bedenker en presentator van Studio Erasmus, de maandelijks wetenschapstalkshow van de Rotterdamse Schouwburg en de Erasmus Universiteit. Daarnaast is hij vaste host van het Rotterdamse Denkcafé.

Dick Matena (1943) geldt als nestor van het Nederlandse literaire beeldverhaal. Hij ontwikkelde zich als striptekenaar in de Toonder Studio's en tekende voor bladen als Pep en Eppo. Hoewel hij al in 1986 de Stripschapprijs voor zijn oeuvre ontving, kwam zijn grote roem pas met zijn verstripping van *De avonden* van Gerard Reve (2003-04). Sindsdien blies hij volgens ditzelfde procedé Nederlandse en Vlaamse klassiekers als *Kaas* (2008), *Kees de jongen* (2012) en *Turks fruit* (2016) nieuw leven in.

Rieneke (Grobbe-) Minderman (1945-2018) was een Rotterdamse dichter en letterlijk één van de kleurrijke verschijningen in het lokale literaire leven. Sinds 2005 bracht ze uitsluitend in het roze gekleed vol overtuiging haar gedichten aan de man, voorgedragen van papierrollen die ze meedroeg in een roze koffer. Ze gold als Rotterdamse in hart en nieren.

Rob de Moes (1947) is filosoof en schrijver/dichter. Hij publiceerde *Dreef Protocollen* in *If I had a hammer*, *K.A.L.B.A.C.H.*, *Apres-Bain*, *Vijf Doordeweekse brieven* en *Zonder Meer*. Hij is voorzitter van SLA010 en bestuurslid van Stichting CULTIEN.

Marcel Möring (1957) behoort tot de vooraanstaande Nederlandse auteurs. Hij schreef naast verhalen, novellen en essays zes romans waaronder *Het grote verlangen* (1992), *In Babylon* (1997), *Dis* (2006) en *Eden* (2017). Voor zijn romans, waarin joodse cultuur en identiteit een kernthema vormen, ontving hij nationale en internationale prijzen inclusief de AKO Literatuurprijs (1992), De Gouden Uil (1998) en de F. Bordewijkprijs (2007). Zijn werk is verschenen in meer dan 15 talen.

Martijn Nelen (1980), bijgenaamd Bekvegter, is slamdichter. Hij maakt deel uit van Slambacht, een slam poetry collectief in Gent. Hij is te zien op woordkunstpodia als Mensen Zeggen Dingen, House of Poets en Word Wa(a)r, platform voor Nederlandstalige concept battles.

Jamal Ouariachi (1978) schreef vanaf zijn debuut *De vernietiging van Proper Morèl* (2010) in hoog tempo vier romans, waaronder *25*, deel 1 van een trilogie (andere delen *Daan Heerma van Voss* en *David Pefko*). Hij begeeft zich graag in polemieken of zwengelt ze aan. Zijn verhalenbundel *Herinneringen in Aluminiumfolie* (2017) toont een absurde en lugubere moderne samenleving.

Ester Naomi Perquin (1980) geldt als een van de meest succesvolle Nederlandse dichters. Haar bundels *Servetten halfstok* (2007) en *Namens de ander* (2009) werden veelvuldig bekroond. Voor haar oeuvre ontving ze al in 2010 de Anna Blamanprijs. Voor haar derde bundel *Celinspecties* (2012), waarin ze teruggreep op haar ervaringen als cipier, ontving ze de VSB Poëzieprijs. In 2017 volgde haar vierde bundel *Meervoudig afwezig* en werd ze benoemd tot Dichter des Vaderlands.

Gemma Plum (1975) is als ontwerper en illustrator op zoek naar de ultieme samenwerking van tekst en beeld. Een fascinatie die onlangs cum laude werd beloond in de afronding van de Master Graphic Narrative (beeldverhaal) in Brussel.

Marja Pruis (1959) is schrijfster en samensteller van de boekenbijlage in de Groene. Met haar romans, columns en biografieën over A.H. Nijhoff en Patricia de Martelaere ontwikkelde ze zich tot een van de prominente vrouwelijke stemmen in de Nederlandse literatuur. Voor *Kus me, straf me* (2011) kreeg ze de Jan Hanlo Essayprijs. In 2016 ontving ze de Heldringprijs voor haar columns.

Hansje de Reuver (1947) is fotograaf en schilder. Ze was levenspartner van Frans Vogel (1936-2017). Als fotograaf werd ze bekend door haar beelden van het Rotterdamse culturele leven, waaronder haar fotoreeks *Dichters bij de Hef*. Ze is initiator van de Frans Vogel Poëzieprijs, in 2017 voor het eerst uitgereikt aan de Groningse stadsdichter Lilian Zielstra.

Marieke Lucas Rijneveld (1991) groeide op in een gereformeerd boerengezin in Noord-Brabant. Zij geldt als een van de grootste talenten van de Nederlandse letteren. In 2015 debuteerde ze met de dichtbundel *Kalfsvlies*. Begin 2018 verscheen *De avond is ongemak*. De roman kreeg louter positieve recensies en werd door het boekenpanel van DWDD uitgeroepen tot boek van de maand.

Astrid H. Roemer (1947) neemt met haar gelaagde vertelstructuren, fascinerende beeldtaal en spirituele queeste een uitzonderlijke plaats in in de Nederlandse letteren. Ze werd bekend door haar roman *Over de gekte van een vrouw* (1982); een hoogtepunt vormt de complexe trilogie *Onmogelijk moederland* (1996-1999) over Suriname in de laatste decennia van

de vorige eeuw. Vrouwelijke identiteit is een terugkerend thema in haar werk waarvoor ze in 2016 als eerste Caribische auteur de P.C.Hooftprijs ontving.

Alexis de Roode (1970) publiceerde vier dichtbundels rondom een centraal thema. Zijn laatste bundel *Een steen openvouden* (2017) stelt ethische vragen aan de lezer. Hij pleit voor de herwaardering van het hekeldicht en verzorgde met Daniël Dee en Benne van der Velde een bloemlezing van het genre.

Justin Samgar (1979) is verhalenverteller. Hij was huisdichter bij BNN en 3FM en trad op in diverse radio- en tv-programma's. In 2014/2015 volgde een tournee met zijn voorstelling *De Absolute Waarheid*, een combinatie van poëzie, muziek, comedy en verhaalkunst. Zijn agency *Clubspoken* biedt dichters en spoken wordartiesten aan op verschillende fronten.

Stephan Sanders (1961) is schrijver en columnist. Hij werd bekend door *Het blauwe licht*, een (media)tv-programma dat hij met Anil Ramdas presenteerde en zijn columns in de *Groene*, *Volkskrant* en *VN*. Hij observeert de Nederlandse politiek, legde Amerikaanse, Afrikaanse en Surinaamse reisimpressies neer en richtte zijn blik op Oost-Europa. Homoseksuele en zwarte problematiek vormen een rode draad evenals meer recent zijn bekering tot het katholicisme.

Leen Steen (1964) is schrijver en was punker. Hij was eigenaar van Tocado-records en directeur van Exit. Hij debuteerde vorig jaar met het boek *Heethoofd*. "Heethoofd gaat over punkers en krakers in de jaren tachtig. Elke punk die zo nodig moet zeuren dat boeken over punk per definitie niet punk zijn mag van mij in een hoge boom klimmen en daar gaan zitten mokken. Ik kan er niets aan doen als je nooit geleerd hebt om te lezen."

Sandy Struijs (1972) is een Vlaardingse zangeres en fotograaf. Ze zingt Nederlands- en Engelstalig repertoire bestaande uit veelal vertaalde en zelfgeschreven nummers. Ze treedt regelmatig op met de *Wannebiezz* en is de huiszangeres van de *Toksjoop Zuid* met Joop van der Hor en Roel Pot.

Patty 'La Pat' Trossèl (1963) werd een begrip door haar diepe stem, exorbitante outfits en repertoire van chanson tot bigband, new wave en vooroorlogs cabaret. Na *Eine Frau für die Liebe* (1989) ontving ze voor haar mini-opera *La Gabbia d'Oro* de Edison (1992). Ze zette Rilke op muziek (2008) en bracht in 2018 *The little toilings of the Honeybee* uit, composities bij gedichten van John Clare (1793-1864).

Johan Vanhecke (1958) is hoofd archiefverwerking van het Antwerpse Letterenhuis en redacteur van de literaire tijdschriften *Zacht Lawijd* en *Zuurvrij*. Hij publiceerde over diver-

se Vlaamse schrijvers. Zijn studie over de Halewijnballade *Het hoofd werd op de tafel gezet* (2000) werd bekroond met de Provinciale Prijs voor Geschiedenis en Volkskunde.

Rudy Vanschoonbeeke (1959) is uitgever van Uitgeverij Vrijdag, die op 8 juni 2018 zijn tienjarige bestaan viert. Eerder in 1983 richtte hij Uitgeverij Dedalus op, was directeur algemene uitgeverij bij de Standaard Uitgeverij en werd in 2004 voorzitter van de Vlaamse Uitgevers Vereniging (VUV). Hij is vicevoorzitter en aankomend voorzitter van de Federation of European Publishers. Hij ijvert voor correcte vergoedingen voor auteurs en uitgevers.

Anne Vegter (1958) schrijft poëzie, proza en toneel. Begonnen als auteur van kinderboeken legde ze zich gaandeweg toe op proza en poëzie voor volwassenen. Haar poëziebundels *Het veerde* (1991), *Aandelen en obligaties* (2002), *Spamfighter* (2007) en *Eiland berg gletsjer* (2011) werden lovend ontvangen. In 2013 werd ze als eerste vrouwelijke poëet benoemd tot Dichter des Vaderlands.

Benne van der Velde (1974) bouwde een reputatie op als poëtryslammer voor hij in 2005 zijn officiële poëziedebuut maakte met de bundel *Opgeruimd razen*. Het prozadebuut van deze inmiddels ex-podiajunk verscheen in 2017 met de kleine roman *Afgaahn*.

Naomi Veldwijk (1989) is woordkunstenaar, docent en theatermaker. Ze is als performer te zien geweest op podia als *Paginagroots*, *Woorden worden zinnen*, *FunX*, *3FM*, *Mag het licht aan Festival* en *Hiphopinjesmoel*.

Tommy Ventevogel (1986) schrijft voor nieuwe media, film en theater, onder andere voor het Ro Theater en Club Gewalt. Hij is daarnaast performer en componist. Als programmamaker ontwikkelt hij expressionistische, multi- en transmediale presentaties.

Annelies Verbeke (1976) is een veelzijdige Vlaamse auteur. Ze schrijft romans, verhalen, scenario's en toneelstukken. Met *Sanneke van Hassel* maakte ze de bloemlezing *Naar de stad* (2012) als pleitbezorger van het moderne korte verhaal. Haar laatste verhalenbundel *Halleluja* (2017) werd lovend ontvangen en verkent begin en einde aan de hand van een bonte stoet personages.

Evelien Verschueren (1992) studeerde muziektheorie en vergelijkende moderne letterkunde in Gent. Aan de Universiteit Gent en het Studiecentrum voor Experimentele Literatuur werkte ze mee aan een doctoraatsonderzoek over het literaire hoorspel in de Lage Landen. Momenteel doet ze voor *Stripgids* onderzoek naar het stripvergoed(beleid) in Vlaanderen en Brussel.

Peggy Verzett (1958) is dichter en beeldend kunstenaar (schilderijen en tekeningen). Ze debuteerde in 2005 met de bundel *Prijken die buik*, waarvoor zij genomineerd werd voor de Jo Peters Poëzieprijs. Na *Vissing* (2010) verscheen *Haar vliegstro* (2016) als aan alle moeders opgedragen bundel, maar één in het bijzonder. Haar vierde bundel volgt in 2019.

Frans Vogel (1936-2017) was copywriter, fotomodel, columnist, beeldend kunstenaar, schrijver, provocateur, bon vivant en vooral: dichter. Hij wordt beschouwd als één van de iconen uit het Rotterdamse literaire leven. Rondom zijn illustere persoonlijkheid vond in 2015 de expositie *Ken zó* in Boymans plaats met een aantal van zijn kunstwerken. Zijn belangrijkste werk werd onlangs samengebracht in *Van de straat – en of* (Studio Kers, 2017).

Christian Weijts (1976) is schrijver en kritisch columnist in NRC en de Groene. Zijn boeken werden meermalen bekroond en genomineerd. Zijn veelzijdige, virtuoze romans zoals *Art. 285b* (2006), *Euforie* (2012) en *De linkshandigen* (2014) kenmerken zich door wisselende verteltechnieken en tijdspectieven, en schetsen een roerige en complexe maatschappelijke realiteit.

Bernard Wesseling (1978) is schrijver, dichter en performer. In zijn romans *De favoriet* (2004), *Portret van een onaanangepaste* (2010) en *Gezelschapsjongen* (2017) schetst hij exclusieve relaties en vriendschappen tussen jonge en oudere personages. Hij ontving de C. Buddingh'-prijs voor zijn poëziedebuut *Focus* (2006). Hij organiseert literair variété in *De Roode Bioscoop* in Amsterdam.

Pim Wiersinga (1954), gespreksleider, schrijft onder meer historische romans, zoals *Gracchanten* (1995) en *Het paviljoen van de verloren concubines* (2014, in 2017 op de Amerikaanse markt uitgebracht). In 2016 verscheen *Eleonora en de liefde*, een intrigerende roman over de middeleeuwse troubadourcultuur en *Eleonora van Aquitanië* als grote Europese vorstin.

Sinta Wullur (1958) is componist en musicus. Ze studeerde bij Ton de Leeuw. Kenmerkend aan haar composities zijn sfeerwerking en dramatische lijnen. Belangrijk thema in haar experimentele werk vormt de overbrugging van culturen. Ze legde zich toe op gamelanmuziek en liet een nieuw instrumentarium bouwen, de twaalftonige chromatische gamelan.

COLOFON

Sponsors Woordnacht 2018

Rotterdam Festivals
Nederlands Letteren fonds
Lira Fonds
Gemeente Rotterdam
Stichting Bevordering van Volkskracht
Nederlandse Taalunie
Stichting Elise Mathilde Fonds
Hendrik Muller Fonds
Stichting De Groot Fonds
Stichting Sanssoucci
G.Ph. Verhagen Stichting
Erasmus Stichting
Stoer, Stichting Organisatie van Effectenhandelaren
NL=US art
Van den Berch van Heemstede Stichting

Woordnacht wordt georganiseerd door:

Hans Sibarani, festival directeur/hoofdprogrammering
Alek Dabrowski, projectleider
Casper Gijzen, projectondersteuning en PR/marketing advies
Myrte Leffring, programmeur
Gari Koolen, PR/Marketing
Marieke Sibarani, persbenadering
Anne Valk, productie en vrijwilligerscoördinatie
Özgür Canel, social media

Bestuur Stichting Woordnacht

Hans Walgenbach, voorzitter
Anja de Jong, secretaris
Jacques van Heijningen, penningmeester
Jana Beranová, adviseur

Extern

Wilma Scheffers, programma-adviseur
Simone van Hulst, debatorganisatie
Pieter Kers (Studio Kers), ontwerp programmaboekje
Boekhandel v/h Van Gennep, boekverkoop tijdens het festival (vanuit Arminius)

